

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

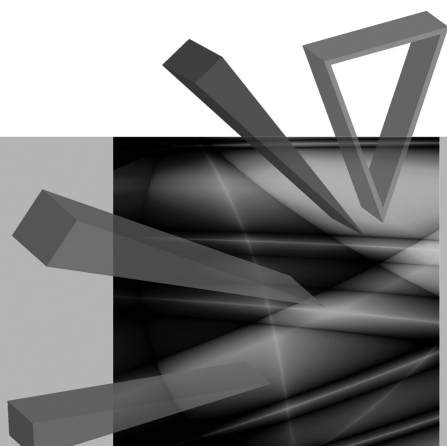
RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

315

Integracja i kryzysy na lokalnych i globalnych rynkach we współczesnym świecie

Tom 2

Redaktorzy naukowi

Jan Rymarczyk

Małgorzata Domiter

Wawrzyniec Michalczyk

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska, Aleksandra Śliwka

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: K. Halina Kocur

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-404-2 (tom 2)

ISBN 978-83-7695-327-4 (całość)

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Magdalena Nawrot, Marta Ostrowska, Nikolett Siklosi , Wpływ integracji w ramach strefy euro na konkurencyjność gospodarki narodowej w ujęciu międzynarodowym w kontekście kryzysu	11
Michał Nowicki , Konkurencyjność Unii Europejskiej a kryzys zadłużeniowy strefy euro	22
Alina Nychyk , Problem rozszerzenia Unii Europejskiej na przykładzie Ukrainy	32
Anna Odrobina , Alianse technologiczne w międzynarodowej współpracy badawczo-rozwojowej	41
Paweł Pasierbiak , Ekonomiczne efekty utworzenia strefy wolnego handlu między Unią Europejską i Koreą Południową	52
Sławomir Pastuszka , Wpływ kryzysu gospodarczego na rozwój nowych krajów członkowskich Unii Europejskiej	63
Karolina Pawlak, Katarzyna Kita , Stan i perspektywy rozwoju handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi UE i NAFTA	75
Bożena Pera , Wymiana handlowa towarami zaawansowanymi technologicznie w krajach Unii Europejskiej w okresie dekonjunkury gospodarczej (2007-2012)	87
Agnieszka Piasecka-Głuszak , Korzyści z wdrożenia <i>lean management</i> w polskich przedsiębiorstwach w dobie kryzysu – wyniki badań ankietowych.....	99
Waldemar Pierzchlewski , Koncepcje zarządzania formą walki z kryzysem w przedsiębiorstwie	112
Eugeniusz M. Pluciński , Idea wielu prędkości integracji europejskiej – mit czy konieczność? Wybrane aspekty w kontekście zarządzania kryzysem w Eurolandzie	118
Katarzyna Puchalska , Innowacyjność regionu a nakłady na działalność innowacyjną podmiotów z kapitałem zagranicznym.....	131
Lukasz Puślecki , Strategiczne aliane technologiczne w sektorze biofarmaceutycznym – aliane otwartych innowacji	141
Zdzisław W. Puślecki , O niestabilności cen żywności na współczesnym rynku globalnym	150
Magdalena Rudnicka , Globalne tendencje w handlu usługami	162
Piotr Rybicki , Integracja lokalnych rynków gospodarczych w odniesieniu do instytucji klastra gospodarczego	172
Jan Rymarczyk , Internacjonalizacja i globalizacja giełd papierów wartościowych.....	181

Jerzy Rymarczyk , Antykryzysowe działania Europejskiego Banku Centralnego.....	201
Paweł Sekuła , Analiza determinant bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Europie.....	211
Anna Skoczylas , Zewnętrzne determinanty innowacji w Polsce	221
Joanna Skrzypczyńska , Przyczyny braku kompromisu w Rundzie Rozwoju WTO	229
Przemysław Skulski , Wykorzystanie reklamy na międzynarodowym rynku uzbrojenia	237
Tadeusz Sporek , Znaczenie Indii i Chin w globalnej gospodarce.....	252
Ewelina Stachurska-Rak , Argentyński kryzys gospodarczy – scheda peronizmu	260
Michał Staszków , Parki naukowo-technologiczne - miejsce wsparcia innowacyjnego biznesu.....	269
Beata Stępień , Zarządzanie wartością dla klienta w przedsiębiorstwach polskich i międzynarodowych – teoria a wyniki badań empirycznych	278
Agnieszka Szańca , Rola międzynarodowego zarządzania zasobami ludzkimi w projektach wielokulturowych	289
Barbara Szymoniuk , Procesy integracyjne przedsiębiorstw w klastrach w warunkach spowolnienia gospodarczego.....	299
Alina Szypulewska-Porczyńska , Delegowanie pracowników w UE: zasady i analiza empiryczna	308
Paweł Śliwiński , Struktura rachunku finansowego w bilansie płatniczym a zaburzenia na rynku walutowym w Polsce w okresie 2000-2012	319
Bogdan Ślusarz, Aleksandra Mitela-Grzybek , Polityka regionalna Unii Europejskiej i jej wpływ na kształtowanie zrównoważonego rozwoju regionu lubuskiego.....	329
Jowita Świerczyńska, Klemens Budzowski , Instytucja upoważnionego przedsiębiorcy w Unii Europejskiej.....	340
Maciej Walkowski , Dylematy Polski związane z potencjalnym uczestnictwem w europejskim projekcie unii bankowej	351
Zbigniew Wiktor , Wpływ światowego kryzysu na gospodarkę i politykę Chin. Czy można mówić o kryzysie w Chinach?	364
Marta Winiewicz-Bosy , Wpływ kryzysu na wyścigi konne na świecie.....	377
Eugeniusz Wojciechowski, Aldona Podgórnjak-Krzykacz , Jakość rządzenia w warunkach kryzysu	390
Marek Wróblewski , Aktywność pożyczkowa MFW wobec globalnego kryzysu finansowego.....	401
Waldemar Zadworny , Ocena efektywności systemu zarządzania środowiskowego według normy ISO 14001 w przedsiębiorstwach województwa lubelskiego.....	413
Dominika Zenka-Podlaszewska , Rola zarządzania ryzykiem oraz przejrzystości w łańcuchach dostaw w złożonych warunkach gospodarowania.....	425

Wojciech Zysk , Międzynarodowe obroty usługowe w latach 2004-2011	435
Katarzyna Żukrowska , Czynniki integrujące i dezintegrujące rynki regionalne i globalne podczas dekonjunktury na przykładzie kryzysu 2008+ ...	446
Anna Żyła , Charakterystyka azjatyckiego modelu rozwoju gospodarczego w świetle teorii oraz doświadczeń krajów zaliczanych do pierwszej i drugiej generacji „azjatyckich tygrysów”	459

Summaries

Magdalena Nawrot, Marta Ostrowska, Nikolett Siklosi , Impact of integration within the euro zone on the international competitiveness of the national economy in the context of the crisis	20
Michał Nowicki , Competitiveness of the European Union in the context of euro zone debt crisis	31
Alina Nychyk , The problem of the European Union enlargement on the example of Ukraine.....	40
Anna Odrobina , Technology alliance in international R&D cooperation.....	51
Paweł Pasierbiak , Economic effects of the European Union-South Korea free trade agreement.....	62
Sławomir Pastuszka , Impact of the economic crisis on the development of the new Member States of the European Union	74
Karolina Pawlak, Katarzyna Kita , State and growth prospects of foreign trade in agri-food products of the European Union and NAFTA	86
Bożena Pera , International trade of the European Union in high technology products during the economic downturn (2007-2012)	98
Agnieszka Piasecka-Głuszak , The benefits of implementing lean management in Polish enterprises in the era of crisis – survey results.....	111
Waldemar Pierzchlewski , Management conceptions as a form of a fight with a crisis in an enterprise	117
Eugeniusz M. Pluciński , The idea of “multi speed” of European integration: myth or necessity? Selected aspects in the context of the management of crisis within eurozone	130
Katarzyna Puchalska , Innovativeness of a region vs. expenditures on innovative activities of entities with foreign capital.....	140
Łukasz Puślecki , Strategic technology alliances in the biopharmaceutical industry – open innovation alliances	149
Zdzisław W. Puślecki , About the volatility of food prices in the modern global market	161
Magdalena Rudnicka , Global trends in services trade.....	171
Piotr Rybicki , Integration of local economic markets in relation to economic cluster institution	180

Jan Rymarczyk , Internationalization and globalization of stock exchanges ..	200
Jerzy Rymarczyk , Anti-crisis measures of the European Central Bank	210
Paweł Sekuła , An analysis of the determinants of foreign direct investment in Europe.....	220
Anna Skoczylas , International determinants of innovation in Poland.....	228
Joanna Skrzypczyńska , The reasons for the lack of compromise in the negotiations in the WTO Development Round	236
Przemysław Skulski , The use of advertisement on the international arms market	250
Tadeusz Sporek , The importance of India and China in the global economy.	259
Ewelina Stachurska-Rak , The economic crisis in Argentina – legacy of Peronism.....	268
Michał Staszaków , Science and technology parks – support for innovative business.....	277
Beata Stępień , Customer Value Management in Polish and international enterprises – the theory and empiric analysis outcome	288
Agnieszka Szańca , The role of international human resource management in multicultural projects	298
Barbara Szymoniuk , Integrational processes of enterprises in clusters in the conditions of economic downturn	307
Alina Szypulewska-Porczyńska , Posting of workers in the European Union: rules and empirical analysis.....	318
Paweł Śliwiński , Structure of financial account in the balance of payments and foreign exchange market disorders in Poland in the period from 2000 to 2012	328
Bogdan Ślusarz, Aleksandra Mitela-Grzybek , European Union regional policy and its impact on the sustainable development of the Lubuskie region	339
Jowita Świerczyńska, Klemens Budzowski , Authorised economic operator in the European Union	350
Maciej Walkowski , Polish dilemmas regarding a potential participation in the European banking union.....	363
Zbigniew Wiktor , The influence of the world crisis on the economy and policy of China. Is there a crisis in China?	376
Marta Wincewicz-Bosy , Impact of the crisis on horse racing in the world	389
Eugeniusz Wojciechowski, Aldona Podgórnaiak-Krzykacz , The quality of governance in the conditions of the crisis.....	400
Marek Wróblewski , International Monetary Fund's lending activity towards the global financial crisis	412
Waldemar Zadworny , Assessment of effectiveness of Environmental Management System in accordance with ISO 14001 in enterprises of the Lublin Voivodeship.....	424

Dominika Zenka-Podlaszewska , The role of risk management and visibility in supply chains under complex economic conditions	434
Wojciech Zysk , International trade in services in the years 2004-2011	445
Katarzyna Żukrowska , Integrating and disintegrating factors of regional and global markets during the downturn of economy on the example of 2008+ crisis.....	458
Anna Żyła , Characteristics of the Asian model of economic development in the light of international relations theories and the economic experience of East Asian tigers	470

Zbigniew Wiktor

Uniwersytet Wrocławski

Dolnośląska Wyższa Szkoła Wynałazczości i Techniki w Polkowicach

---

WPLYW ŚWIATOWEGO KRYZYSU NA GOSPODARKE I POLITYKE CHIN. CZY MOŻNA MÓWIĆ O KRYZYSIE W CHINACH?

Streszczenie: Współczesny kryzys finansowy i gospodarczy od 2008 r. zatacza coraz szersze kręgi. Za sprawą globalizacji objął on także częściowo chińską gospodarkę, o czym świadczy spadek PKB w Chinach z 14,2% w 2007 r. do 7,8% w 2012 r., przy średniej za 5 lat (2008-2012) 9,22%. Okres ten śmiało można nazwać okresem dynamicznego rozwoju. Ważną rolę w 2012 r. odegrał 18. Kongres Komunistycznej Partii Chin, który wytyczył nowe zadania w dziele budowy średniozamożnego społeczeństwa w ramach socjalistycznej gospodarki rynkowej.

Słowa kluczowe: światowy kryzys, wpływ na Chiny, globalizacja, przewyżczenie kryzysu, rozwój gospodarczy i społeczny Chin, 18. Kongres KPCh, nowa polityka.

1. Wstęp

Światowy kryzys finansowy i gospodarczy dotknął także w ostatnich latach Chiny. Globalizacja wciąga w swe procesy i mechanizmy państwa i kontynenty. Chiny dzięki odrębności polityczno-ustrojowej i autonomii własnej gospodarki (95% chińskich finansów jest pod kontrolą państwa) potrafiły obronić własną ekonomikę i system walutowy przed załamaniem, ale pewne negatywne następstwa i wpływ światowego kryzysu obserwujemy także w tym państwie. Na przykład znalazło to wyraz w ograniczeniu eksportu do krajów kapitalistycznych i w efekcie nastąpiło pewne ograniczenie produkcji w branżach zorientowanych na eksport.

Generalnie chińska gospodarka w ostatnich latach rozwijała się w dalszym ciągu dynamicznie. Dokumentują to dane wzrostu PKB: 2006 r. – 12,7%, 2007 r. – 14,2%, 2008 r. – 9,6%, 2009 r. – 9,2%, 2010 r. – 10,3%, 2011 r. – 9,2%, 2012 r. – 7,8% wzrostu. Można sądzić, że 2012 r., szczególnie ostatnie dwa kwartały, były przysłowiowym „dnem” chińskiego kryzysu. Dane za pierwsze dwa miesiące 2013 r., prezentowane przez Agencję Xinhua, wskazują na ponowny wzrost obrotów i produkcji. Będzie to miało ważki wpływ na realizację dalszej modernizacji chińskiej

ekonomiki, wzrost poziomu życia narodu i umocnienie Chin na arenie międzynarodowej.

Realizacja zadań gospodarczych w 2012 r. przebiegała w szczególnie trudnej sytuacji międzynarodowej, a także wobec trudności we wdrażaniu reform wewnętrznych, jednak dzięki konsekwentnej polityce KPCh, jej staremu i nowemu kierownictwu (wybranemu na 18. Kongresie KPCh w listopadzie 2012 r.), osiągnięto dalsze postępy w budowie średniozamożnego społeczeństwa, co jest głównym celem społecznym w nadchodzącym 10-leciu. Jak wspomniano, PKB wzrósł o 7,8%, a w liczbach globalnych oznaczało to 51 932,2 mld juanów. Obecnie kurs dolara w Chinach wynosi 6,29 juana. Oznacza to, że Chiny osiągnęły w 2012 r. PKB w wysokości 8251 mld dol. USA i umocniły swą pozycję jako druga gospodarka świata. Należy jednak pamiętać, że juan w relacji do dolara jest znacznie niedoszacowany i jego siła nabywcza jest 1,7 razy wyższa, co potwierdzają oficjalne dane MFW. Zatem 8251 mld dolarów chińskiego PKB należy pomnożyć przez 1,7, co daje 14 026 mld dol. A więc realny potencjał chińskiej gospodarki jest bliski amerykańskiej, inne jednak są struktury obu ekonomik, inne cele społeczne obu państw i oczywiście odmienna wielkość PKB mierzona *per capita* ze względu na 4,5 razy większą liczbę ludności Chin niż USA.

Trendy te potwierdzają bardziej szczegółowe dane z 2012 r. Wartość dodana pierwszego sektora, czyli generalnie rolnictwa, wyniosła 5237,7 mld juanów, więcej o 4,5%. W 2012 r. chińscy rolnicy zebrali prawie 590 mln ton zbóż. Drugi sektor, czyli przemysł, wytworzył dobra o wartości 23 531,9 mld juanów, wzrost o 8,1%. Sektor trzeci, czyli usługi, osiągnął 23 162,6 mld juanów, także 8,1% więcej niż w 2011 r. Oznacza to, że wartość dodana rolnictwa w dochodzie narodowym wynosiła 10,1% PKB, przemysłu – 45,3%, i usług – 44,6%.

Ceny konsumpcyjne w 2012 r. wzrosły o 2,6%, przy czym ceny żywności wzrosły o 4,8%. Ceny zrealizowanych inwestycji wzrosły o 1,1%. Ceny produkcyjne i ceny detaliczne dóbr przemysłowych spadły odpowiednio o 1,7 i 1,8%. Ceny produkcyjne artykułów rolnych wzrosły o 2,7%. W Chinach żyje ponad 1354 mln obywateli, z których zatrudnionych było 767,04 mln, w tym w miastach 371,02 mln. W 2012 r. zatrudnienie w miastach wzrosło o 12,66 mln (a w całej pięcioletniej 2008-2012 stworzono 58,7 mln nowych stanowisk pracy). Bezrobocie utrzymywało się na poziomie 4,1% i było takie samo jak w poprzednim roku. Ogółem zarejestrowano 262,61 mln robotników – migrantów, czyli o 3,9% więcej niż w 2011 r. Spośród tej liczby 163,36 mln ludzi opuściło na dłużej swe rodzinne miejscowości i zostali oni zatrudnieni w innych prowincjach, było ich o 3% więcej. Robotników migrantów we własnych prowincjach było 99,25 mln, więcej o 5,4% niż w 2011 r.

Pod koniec 2012 r. Chiny posiadały w swych sejfach 3311,6 mld walut wymiennalnych liczonych w dolarach USA, co oznaczało wzrost w porównaniu z 2011 r. o 130,4 mld dol. Pod koniec 2012 r. kurs dolara wynosił 6,2855 juana, co oznaczało jego aprecjację o 0,25%. W 2012 r. dochody budżetu państwa wynosiły 11 721 mld juanów, więcej o 12,8%, czyli o 1335,5 mld juanów więcej niż w 2011 r., z tego

wpływy z podatków przyniosły 10 060,1 mld juanów, czyli o 12,1% więcej niż w roku poprzednim.

Odpowiedź na postawione na wstępie pytanie jest niejednoznaczna. Kryzys wpłynął ujemnie na gospodarkę Chin, szczególnie na jej niektóre branże przemysłowe, handel zagraniczny, ale Chiny, dzięki mechanizmom socjalistycznej gospodarki rynkowej oraz szerokiej aktywizacji rynku wewnętrznego, potrafiły zredukować do minimum negatywne następstwa kryzysu, nadal utrzymując wysoki poziom rozwoju i umacniając swą pozycję w światowej ekonomice.

2. Zmiany polityczne w Chinach po 18. Kongresie KPCh

W listopadzie (8-15) 2012 r. w Pekinie obradował 18. Kongres Komunistycznej Partii Chin. Jego znaczenie polegało na tym, że wytyczył on perspektywę rozwoju kraju na najbliższe lata oraz przyjął wiele innych bardziej szczegółowych programów w dziedzinie gospodarczej, społecznej, politycznej, ekologicznej i w polityce międzynarodowej. Zjazd wybrał też nowe centralne kierownictwo KPCh i władz państwowych z nowym sekretarzem generalnym Xi Jinpingiem na czele (jednocześnie przewodniczącym Centralnej Komisji Wojskowej) oraz kandydata na premiera rządu. Został nim Chin Li Keqiangiem, który w marcu 2013 r. na sesji Chińskiego Kongresu Przedstawicieli Ludowych (parlamentu) zastąpił premiera Wen Jiabao, a Xi Jinping wybrany został na Prezydenta ChRL.

Chińczycy opanowali do perfekcji mechanizm bezkolizyjnej wymiany kadr politycznych. Nie oznacza to, że nie ma rywalizacji, sprzeczności i walki politycznej między różnymi skrzydłami, frakcjami i kandydatami na najwyższe stanowiska, o czym świadczy afera z Bo Xilaiem, byłym członkiem Biura Politycznego, sekretarzem wpływowej organizacji partyjnej w Chongqing, pełniącym kiedyś także ważne funkcje państwowe, m.in. ministra handlu, który wraz z licznymi innymi wysokimi funkcjonariuszami oskarżony został o korupcję, wydany z Partii i pozbawiony wszelkich stanowisk, co *lege artis* zatwierdziły wszystkie instancje partyjne i dopełniły odpowiednie organy państwowe. Bo Xilai był postrzegany przez zagranicznych obserwatorów jako przywódca „frakcji maoistowskiej”, która krytycznie oceniała politykę obecnego kierownictwa, pogłębiające się rozwarstwienie społeczne, alienację władzy, biurokracizm, odchodzenie od zasad skromności i służenia ludowi. Bo Xilai stracił polityczną twarz, ale problemy pozostały i obecne kierownictwo walkę z tymi dewiacjami uznało za priorytet własnej polityki. Sytuację komplikują nasilające się ruchy dysydenckie (Liu Xiaobo, Ao Jiayang i inni).

Na wszystkich szczeblach do władz partyjnych doszli nowi, z reguły młodzi członkowie. Zgodnie z obowiązującą obecnie pragmatyką wszystkie stanowiska polityczne i administracyjne podlegają zasadzie rotacji. Oznacza to, że dana osoba nie może pełnić tej samej funkcji więcej niż dwie kadencje i musi znaleźć potwierdzenie w tajnych wyborach. Jest to ważna gwarancja prawnopolityczna, chroniąca partię i aparat państwowy przed korupcją, nepotyzmem, klikowością i skostnieniem szkodliwych układów personalnych, ale nie zawsze skuteczna, o czym świadczą afery korupcyjne.

3. Rozwój gospodarczo-społeczny w okresie rządów Hu Jintao i Wen Jiabao (2002-2011)

Obrady 18. Kongresu KPCh były okazją do podsumowania rozwoju w minionym 10-leciu. W 2011 r. Chiny jako „tania fabryka świata” miały 3842 mld dol. obrotów w handlu zagranicznym. Przemysł wytwarzał 3501 mld PKB, usługi 3226 mld, rolnictwo 757 mld dol. Rezerwy walut wymienialnych wynosiły 3181 mld. Dane te dokumentują zasadnicze zmiany w chińskiej gospodarce, jednocześnie anonsują istniejące opóźnienia, np. w rolnictwie, gdzie ok. 1/3 siły roboczej pracuje w tym dziale, ale daje ono ok. 10% PKB. W roku 2002 roczny dochód do dyspozycji mieszkańca miasta wynosił 931 dol., w 2011 r. 3461 dol., na wsi odpowiednio: 299 i 1107 dol. Minimalna płaca w 2012 r. wynosiła od 1300 do 1500 juanów. Zbiory zbóż w 2002 r.: 457 mln t, w 2011 r. – 571 mln t. Współczynnik Engla w rodzinach wiejskich w 2002 r. – 46,2%, w 2011 r. – 40,4%, w rodzinach miejskich: w 2002 r. – 37,7%, w 2011 r. – 36,3%. Łóżka szpitalne (w mln): w 2002 r. – 3,21, w 2011 r. – 5,15. Węgiel jest głównym źródłem energii, a Chiny są jego głównym producentem w skali światowej. Obecnie zmniejsza się udział węgla ze względu na szkody ekologiczne; w 2002 r. elektrownie wiatrowe dawały tylko 450 000 kWh, w 2011 r. 47 000 000 kWh. Odpowiednio wzrosły też udziały energii produkowanej przez hydroelektrownie (66,26 mld kWh), energii jądrowej (86,9 mld kWh), energii geotermalnej i morskiej (146 mln kWh), wytwarzanej z biomasy (30 mld kWh) i solarnej (3 mln kWh). Ogólne zużycie energii elektrycznej wynosiło w 2002 r. 1220 mld kWh, a w 2011 r. – 4270 mld kWh. Chiny przekształcają swoją gospodarkę, dążąc do tego, by była ona w innowacyjna, samodzielna, oparta na własnych technologiach, uniezależniona od światowego kapitalizmu i będąca w stanie skutecznie konkurować z zachodnimi korporacjami.

Chiny są wielkim placem budowy, produkują największe ilości cementu, stali, na każdym kroku widać nowe obiekty przemysłowe, wielkie osiedla w miastach i wygodne rezydencje na wsi. Zmodernizowany został układ komunikacyjny. W 2002 r. było 1765 mln km dróg, w 2011 r. – 4106 mln km, w tym autostrady: w 2002 r. – 25 100 km, w 2011 r. – 93 000 km. Pojazdy mechaniczne: w 2002 r. – 9,86 mln, w 2011 r. – 78,72 mln. W 2012 r. Chińczycy produkowali ponad 20 mln aut osobowych, wyprzedzając USA. Nie zaniedbuje się kolei. W 2002 r. było 71 900 km, w 2011 r. – 93 000 km, w tym koleje superszybkie – 9 tys. km. Cały kraj pokryty jest siecią połączeń lotniczych, które stają się konkurencyjne, szczególnie w rejonach niedoinwestowanych pod względem drogowym i kolejowym. Dostęp do Internetu: w 2011 r. – 513 mln osób. Liczba studentów – ok. 25 mln, co drugi maturzysta dostaje się na studia wyższe, szkolnictwo na poziomie 9-letniego gimnazjum – 100%, szkolnictwo średnie w granicach 80% młodzieży, w Chinach jest ok. 500 tys. doktorantów, studiuje ok. 300 tys. studentów z zagranicy, chińskich studentów za granicą jest ponad 250 tys. Życie polityczne: poza KPCh, liczącą w 2012 r. 82,6 mln członków, jest 8 innych demokratycznych partii, mających w sumie

ok. 1 mln członków, w Chinach jest ponad 250 mln członków związków zawodowych, ponad 100 mln liczy Związek Młodzieży Komunistycznej. Jest też 450 tys. różnych stowarzyszeń (NGO), wzrasta poziom kultury prawnej, w 2002 r. było 136 684 prawników, w 2011 r. – 250 000. Liczba ludność w 2002 r. wynosiła 1284 mln, z tego 39% zamieszkiwała w miastach, a 61% na wsi, w 2011 r. – 1347 mln, z tego 51% w miastach i 49% na wsi. Struktura wiekowa: 2002 r.: 0-14 lat – 22,4%, 15-64 lata – 74,4%, 65 i starsi – 7,3% , w 2011 r. 0-14 lat – 16,5%, 15-64 lat – 70,3%, 65 i starsi – 9,1%.

Z danych tych widać, że Chiny dysponują w dalszym ciągu potężnymi zasobami siły roboczej, choć zmieniła się nieco jej struktura, także ze względu na ograniczenie urodzin do 1 dziecka. Rośnie poziom wykształcenia, pod względem wydatków na naukę i oświatę Chiny plasują się w czołówce państw świata. Pod względem liczby naukowców i publikacji Chiny dogoniły USA, choć ich poziom jest niższy. Można się spodziewać, że wkrótce Chińczycy będą laureatami prestiżowych nagród Nobla i twórcami własnych patentów.

Z danych tych wynika, że Chiny dzięki socjalistycznej gospodarce rynkowej osiągnęły (szczególnie w ostatnich dziesięciu latach) olbrzymi rozwój i sytuują się w grupie państw najszybciej rozwijających się. Stanowią one zachęcający model rozwojowy przede wszystkim dla państw tzw. Trzeciego Świata – Afryki, Azji i Ameryki Łacińskiej, o czym świadczy rola Chin w strefie ASEAN, wpływ na Nepal, państwa Indochin, a także Indie, Indonezję, Malezję. Chiny przejawiają dużą inicjatywę gospodarczą, ale nie tylko, w państwach dawnego ZSRR, głównie w Azji Centralnej, także za sprawą Szanghajskiej Organizacji Współpracy. Pogłębia się współpraca gospodarcza z państwami Afryki i Ameryki Południowej, przy czym nie chodzi tylko o surowce energetyczne, firmy chińskie masowo inwestują także w rolnictwo, drogownictwo, rozbudowę przemysłu. Część polityków europejskich upatruje w Chinach skutecznego remedium na kryzys finansowo-gospodarczy Unii Europejskiej, chodzi o większy napływ chińskiego kapitału, nawet do 1 bln euro, który mógłby być początkiem nowej współpracy między Chinami, Rosją a Unią.

4. Podstawowe dane rozwoju Chin w 2012 r.

Rolnictwo. W 2012 r. powierzchnia zasiewów zbożami wynosiła 111,27 mln ha (wzrost o 690 tys. ha). Bawełną obsiewano 4,70 mln ha (spadek o 340 tys. ha), roślinami oleistymi obsiano 13,98 mln ha (wzrost o 90 tys. ha). Całkowita produkcja zbóż wyniosła 589,57 mln t (wzrost o 18,36 mln, 3,2%), z tego zboża jare dały 129,95 mln t, zbiory wczesnego ryżu – 33,29 mln t. Zbiory zbóż ozimych wyniosły 426,33 mln t (wzrost o 1,6%), z tego pszenicy – 120,58 mln t, kukurydzy – 208,12 mln t. Zbiory bawełny wyniosły 6,84 mln t (wzrost o 3,8%), zbiory z roślin oleistych dały 34,76 mln t (wzrost o 5,1%), a cukru – 134,93 mln t (więcej o 11,2%). Globalna produkcja mięsa wyniosła 83,84 mln t (wzrost o 5,4%), z tego wieprzowiny 53,35 mln t (wzrost o 5,6%), wołowiny – 6,62 mln t (wzrost o 2,3%), baraniny –

4,01 mln t (wzrost o 2%), i drobiu – 18,23 mln t (wzrost o 6,7%). Ubój świń objął 696,28 mln świń (więcej o 5,2%). Wyprodukowano także 28,61 mln t jajek (wzrost o 1,8%). Produkcja mleka wyniosła 37,44 mln t (więcej o 2,3%). Produkcja żywności akwaticznej dała 59,06 mln t (więcej o 5,4%), z tego produkcja uprawna dała 43,05 mln t (wzrost o 7%); połowy ryb wyniosły 16,01 mln t (więcej o 1,3% niż w 2011 r.). Produkcja tarcicy wyniosła 80,88 mln m³ (spadek o 0,7%). Ponad 1,72 mln ha ziemi uprawnej wyposażono w efektywne systemy irygacyjne, a dalsze 2,35 mln ha ziemi wyposażono w systemy oszczędzania wody.

Przemysł i budownictwo. W 2012 r. całkowita wartość dodana przemysłu i budownictwa wynosiła 18986 mld juanów, wzrost o 7,9%. Przemysł lekki wzrósł o 10,1%, przemysł ciężki o 9,9%, przedsiębiorstwa państwowe (SOE) – 6,4%, spółdzielcze (kolektywne) – 7,1%, kapitału zagranicznego i z Hongkongu, Makao i Tajwanu – 6,3%, i przedsiębiorstwa prywatne – wzrost aż o 14,6%. Produkcja przemysłu spożywczego wzrosła o 13,6%, tekstylnego o 12,2%, maszynowego – 8,4%, jego wyspecjalizowanych gałęzi – 8,9%, samochodów – 8,4%, komputerów i innego wyposażenia elektronicznego – 12,1%, przemysłu elektrycznego – 9,7%. Wzrost wartości dodanej w sześciu energochłonnych przemysłach wyniósł 9,5%, z tego produkcji minerałów niemetalowych – 11,2%, materiałów i produktów chemicznych – 11,7%, metali żelaznych – 13,2%, wytapianego i walcowanego żelaza – 9,5%, wytwarzanie energii elektrycznej i ciepłej – wzrost o 5% i 6,3%; nastąpił także wzrost produkcji ropy naftowej i paliwa nuklearnego. Wzrost wartości dodanej w przemyśle high-tech wyniósł 12,2%, co było priorytetem tej branży. W 2012 r. wartość dodana przedsiębiorstw budowlanych wynosiła 3545,9 mld juanów, więcej o 9,3%. Osiągnęły one zyski w wysokości 481,8 mld juanów, więcej o 15,6%, w tym przedsiębiorstwa państwowe – 123,6 mld juanów, więcej o 21,9% niż w 2011 r.

Inwestycje. Ukończone inwestycje w 2012 r. osiągnęły 37467,6 mld juanów (więcej o 20,3%). Realny wzrost wyniósł 19% po uwzględnieniu ruchu cen. Inwestycje w miastach wyniosły 36485,5 mld juanów (wzrost o 20,6%), inwestycje na wsi – 984,1 mld juanów (wzrost o 8,3%). Biorąc pod uwagę regiony, inwestycje rozkładały się następująco: region wschodni – 15 174,2 mld juanów, wzrost o 16,5%, region centralny – 8790,9 mld juanów, wzrost o 24,1%, region zachodni – 8874,9 mld, wzrost o 23,1%, region północno-wschodni – 4124,3 mld juanów, wzrost o 26,3%. Z danych tych widać, że strumień inwestycji przesunął się bardziej na zachód i w regiony dotychczas mniej rozwinięte. Biorąc pod uwagę podstawowe działy gospodarki w rolnictwie, inwestycje wynosiły 900,4 mld juanów (nie licząc gospodarstw domowych), więcej o 32,2%, inwestycje w przemyśle – 15 867,2 mld juanów, wzrost o 20,2%, w usługach – 19 715 mld juanów, wzrost o 20,6% w porównaniu z 2011 r.

W 2012 r. inwestycje w nieruchomościach wynosiły 7180,4 mld juanów, więcej o 16,2% z tego w budynkach mieszkalnych 4937,4 mld juanów, wzrost o 11,4%, w biurach – 336,7 mld juanów, wzrost 31,6%, i w budynkach dla biznesu handlowego – 931,2 mld juanów, wzrost o 25,4%. W 2012 r. rozpoczęto budowę 7,81 mln mieszkań i przygotowano plany budowy dla 6,01 mln nowych mieszkań w miastach.

Artykuły konsumpcyjne. Usługi. Sprzedaż pojazdów mechanicznych wzrosła o 7,3%, produktów zbożowych i oleju – 19,9%, mięsa i jaj – 18%, ubrań – 17,7%, artykułów codziennego użytku – 17,5%, usług kulturalnych i urzędniczych – 17,7%, artykułów wyposażenia telekomunikacyjnego – 28,9%, kosmetyków – 17%, złota, srebra i wyrobów jubilerskich – 16%, tradycyjnych chińskich i zagranicznych lekarstw – 23%, wyrobów elektrycznych, elektronicznych i audio-wideo – 7,2%, mebli – 27%, materiałów budowlanych i dekoracyjnych – wzrost o 24,6% w porównaniu z 2011 r. Pod koniec 2012 r. w Chinach było 120,89 mln pojazdów mechanicznych (więcej o 14,3%), z tego liczba pojazdów prywatnych wynosiła 93,04 mln (więcej o 18,3%), z tej liczby samochody – 59,89 mln (wzrost o 20,7%), w tym samochody prywatne – 53,08 mln (wzrost o 22,8%).

Poczta, komunikacja, telefonia. Obrót pocztowy i telekomunikacyjny obejmował usługi o wartości 1502,2 mld juanów (więcej o 13%), z tego usługi pocztowe wynosiły 203,7 mld juanów (wzrost o 26,7%) i usługi telekomunikacyjne – 1298,5 mld juanów (wzrost o 11,1%). Znacząco wzrosła liczba nadawania paczek, listów, informacji i innych usług pocztowych i telekomunikacyjnych. Tylko w 2012 r. przybyło 278,15 mln nowych stacjonarnych telefonów, z tego 188,93 mln w miastach i 89,22 mln na wsi. Telefony komórkowe ma 1112,16 mln abonentów, w tym zarejestrowanych 125,90 mln w 2012 r. Ogółem w Chinach było 1390,31 mln telefonów stacjonarnych i komórkowych. Pod koniec 2012 r. na 100 mieszkańców przypadało średnio 103,2 telefonów. Było 564 mln użytkowników Internetu, w tym 530 mln Internetu szerokopasmowego, co oznaczało 42,1% uinternetowania Chin.

Turystyka. W 2012 r. odnotowano w Chinach 2960 mln turystów (wzrost o 12,1%). Do Chin przybyło 132,41 mln turystów z zagranicy (wzrost o 2,2%), z tego 17,19 mln to obcokrajowcy (wzrost o 0,3%), a 105,21 mln Chińczycy z Hongkongu, Makao i Tajwanu (spadek o 2,9%). Z tej liczby jednodniowi turyści stanowili 57,72 mln (mniej o 2,9%). Z Chin wyjechało ogółem 83,18 mln turystów, głównie do Hongkongu, Makao i Tajwanu.

Handel – eksport, import. Wartość handlu zagranicznego w 2012 r. wyniosła 3866,8 mld dol. USA (wzrost o 6,2%). Eksport – 2048,9 mld dol. (wzrost o 7,9%), import – 1817,8 mld dol. (więcej o 4,3%). Nadwyżka wartości eksportu nad importem wynosiła 231,1 mld dol. (wzrost o 76,2 mld dol.). Powstało 24 925 przedsiębiorstw z zagranicznymi inwestycjami bezpośrednimi w sektorze niefinansowym (spadek o 10,1%). Obcy kapitał zainwestował w Chinach 111,7 mld dol. (spadek o 3,7%). Natomiast chińskie przedsiębiorstwa zainwestowały za granicą 77,2 mld dol. (wzrost o 28,6%), co oznacza znaczący wzrost eksportu chińskiego kapitału. Chińskie przedsiębiorstwa zagraniczne uzyskały w 2012 r. 116,6 mld dol. dochodu (wzrost o 12,7%). Poza Chinami w 2012 r. pracowało 512 tys. Chińczyków.

Finanse. Wkłady oszczędnościowe obywateli w juanach i walutach obcych wynosiły 94,3 bln juanów, wzrosły o 11,6 bln, z tego oszczędności w juanach stanowiły 91,8 bln, wzrost o 10,8 bln juanów. Banki udzieliły 67,3 bln juanów pożyczek (wzrost o 9,1%).

Edukacja, nauka, technologia i kultura. W Chinach szkolnictwo wyższe opiera się na 3-4-letnim systemie studiów 1. stopnia (*bachelor*, licencjat). Ogółem w tym systemie studiowało w 2012 r. 23,913 mln studentów, w tym 6,888 mln nowych i 6,247 mln dyplomowanych. Studia magisterskie (*post-graduate*) obejmowały 1,720 mln studentów, w tym 590 tys. nowych i 486 tys. dyplomowanych. Szkolnictwo zawodowe różnych typów (pogimnazjalne) obejmowało 21,203 mln uczniów, w tym 7,610 mln nowych i 6,736 mln absolwentów. Do szkół średnich z maturą uczęszczało 24,672 mln uczniów, z tego 8,446 mln nowych i 7,915 mln absolwentów. W gimnazjach (3 lata) uczyło się 47,631 mln uczniów, z tego 15,708 mln stanowili nowi i 16,608 absolwenci. W szkołach podstawowych uczyło się 96,959 mln uczniów, w tym 17,147 mln stanowili pierwszoklasiści, a 16,416 mln absolwenci. W przedszkolach znalazło opiekę 36,858 mln dzieci. Wydatki na badania naukowe i rozwój wyniosły 1024 mld juanów (wzrost o 17,9%), co stanowiło 1,97% PKB. Aktualnie chińskie szkoły wyższe i instytuty naukowo-badawcze objęte są różnymi programami i grantami, które zwiększają innowacyjność i samodzielność chińskiej gospodarki, a także masowo wdrażane są oryginalne chińskie patenty. Chiny rozszerzają program eksploracji kosmosu. W 2012 r. umieściły one na orbitach 19 satelitów, pracując także nad innymi programami. W Chinach pod koniec 2012 r. było 2089 grup artystycznych, 2838 muzeów, 2975 bibliotek publicznych i 3286 ośrodków kultury. Nadawało 2579 stacji radiowych i telewizyjnych. Było 214 mln użytkowników telewizji kablowej oraz 143 mln kablowo-digitalnej. Radio obejmuje w Chinach 97,5%, a telewizja 98,2% terytorium kraju. W 2012 r. Chińczycy sportowcy zdobyli tytuły 107 mistrzów w różnych dyscyplinach sportowych i pobili 14 światowych rekordów. Na igrzyskach olimpijskich w Londynie zdobyli 88 medali, z tego 38 złotych, sytuując się na drugim miejscu w klasyfikacji medalowej po USA. Na Londyńskich Igrzyskach Paraolimpijskich zajęli 1. miejsce, zdobywając 95 złotych medali.

Zdrowie publiczne i opieka społeczna. Ogółem w Chinach funkcjonowało 961 830 instytucji medycznych i ochrony zdrowia, w tym 23 005 powszechnych szpitali, 37 643 dzielnicowych ośrodków zdrowia, 179 644 klinik, 663 355 wiejskich klinik, 3506 ośrodków prewencji epidemiologicznej i 3037 instytucji monitoringu zdrowotnego. W służbie zdrowia pracowało 6,50 mln pracowników, w tym 2,52 mln lekarzy i asystentów oraz 2,42 mln pielęgniarek. Służba zdrowia dysponowała 5,57 mln łóżek. Działało 47000 instytucji opieki społecznej, dysponujących 4,298 mln łóżek.

Zaopatrzenie emerytalne i ubezpieczenia. Na koniec 2012 r. 303,79 mln Chińczyków korzystało z systemu pensyjnego w mieście, obejmującego kadry i pracowników oraz 74,01 emerytów. Ogółem 483,70 mln ludzi było objętych ubezpieczeniami społecznymi w mieście i na wsi. 535,89 mln osób w mieście korzystało z programu ubezpieczeń zdrowotnych, z tego 264,67 mln dla kadr i pracowników i 271,22 mln dla mieszkańców, z tego 49,96 mln to byli robotnicy migranci ze wsi. 152,25 mln ludzi korzystało z ubezpieczeń dla niezatrudnionych. 189,93 mln Chiń-

czyków było ubezpieczonych od wypadków, z czego 71,73 byli to robotnicy migranci. 154,45 mln kobiet objęto ubezpieczeniami macierzyńskimi. W 2012 r. w 2566 powiatach (miastach, dzielnicach) wprowadzono nowy spółdzielczy system opieki medycznej na wsi, obejmujący 98,1% populacji (częściowo odpłatny). W 2012 r. z budżetu państwa przekazano na niego 171,7 mld juanów, system objął 1,15 mld ludzi. W 2012 r. za granicę nędzy uważano dochód 2300 juanów na rok na osobę. W Chinach było 98,99 mln takich ludzi, czyli o 23,39 mln mniej niż w 2011 r.

5. Problemy do rozwiązania

Nie oznacza to, że Chiny mają już wszystkie atuty. Jeśli podzielić dochód narodowy na jednego obywatela, widać, że państwo to czeka dalsza i żmudna droga. Oznacza to, że przeciętny dochód w USA czy w wysoko rozwiniętych państwach Unii jest 4-5-krotnie większy niż w Chinach. Przede wszystkim Chiny muszą przebudować rolnictwo, mimo bowiem wielkich sukcesów w produkcji zbóż i mięsa, wieś jest w dalszym ciągu zacofana, np. wydajność pracy amerykańskiego farmera jest kilkadziesiąt razy większa niż rolnika chińskiego. Jest to także problem urbanizacji i jej charakteru. W dalszym ciągu kołem zamachowym chińskiej gospodarki jest tania wiejska siła robocza (ok. 250 mln robotników sezonowych). Pozostaje problem wyrównania poziomu życia w mieście i na wsi, problem administracyjnej reglamentacji urodzin dzieci, rozwoju zaniedbanych prowincji zachodnich, zamieszkałych głównie przez mniejszości narodowe, wykorzystania energii solarnej itd. Są to kwestie wymagające gigantycznych środków i czasu na miarę pokolenia. O problemach tych dyskutowano podczas 18. Kongresu KPCh. Yan Wenjing był jednym z najmłodszych 26 delegatów reprezentujących 250 mln rzeszę robotników migrantów. Powiedział m.in.: „nie chcemy być żadnymi migrantami, chcemy być nowoczesną generacją robotników przemysłowych”. Trzeba znieść system „hukou”, dyskryminujący płacowo, socjalnie i mieszkaniowo robotników ze wsi. Zdaniem dyskutanta, nowe pokolenie robotników migrantów potrzebuje zrównania warunków życia w mieście i na wsi, co będzie z korzyścią dla nich, ich rodzin i całego społeczeństwa. W Chinach rozwierają się nożyce między najbogatszym i najbiedniejszym decylem. Współczynnik Giniego wynosi ok. 0,48, co jest alarmujące dla władz. KPCh broni interesów chińskiej klasy robotniczej, ale czy wystarczająco skutecznie? Jako partia rządząca musi mieć na uwadze interesy innych klas i warstw, całego narodu, w tym także interesy odrodzonej narodowej burżuazji. Na tej linii pogłębia się walka klasowa w Chinach, klasa robotnicza liczy tam dobrze ponad 300 mln ludzi, w tym 160 mln w nowoczesnych gałęziach przemysłu, ale do KPCh w 2011 r. należało tylko 7 mln (8,7%), a ich liczba zmniejszyła się od 17. Kongresu w 2007 r. o prawie 1 mln. Najliczniejsza w partii jest klasa chłopska – 24,2 mln (30%). Kadry kierownicze i menedżersko-techniczne w zakładach pracy liczyły 18,4 mln (23%), pracownicy aparatu państwowego i partyjnego 6,8 mln (8,5%). Razem więc biurokracja zakładowa, państwowa i partyjna liczyły 25,2 mln (31,5%). Renciści i emeryci –

14,9 mln (18%), studenci – 2,5 mln (3,1%), przedstawiciele innych zawodów – 6,2 mln (8%).

Można sądzić, że ostatnia kategoria to średnia i wielka burżuazja, której KPCh zezwoliła, jeśli uznają statut i politykę partii, na wstępowanie w jej szeregi. Jest to grupa niewiele mniejsza niż robotnicy, ale ich wpływ na politykę partii jest bez wątpienia znacznie większy i stawiający pod znakiem zapytania deklarowane cele partii komunistycznej. Mówią o tym inne dane ze zjazdu. Ogółem wzięło w nim udział 2.270 delegatów, z tego 1.584 wybranych zostało przez organizacje prowincjonalne, 300 przez organizacje wojskowe, 292 przez centralne agencje rządowe i partyjne, 94 przez centralnie administrowane przedsiębiorstwa (SOE) i instytucje finansowe. Ponad 2/3 delegatów pełniło funkcje kierownicze w partii, kobiety stanowiły 23%, mniejszości narodowe 11%, średni wiek delegata – 52 lata. W zjeździe wzięło udział tylko 169 robotników (7,4%), a i tak było prawie 3 razy więcej niż w 2007 r. Dane te zasługują na komentarze, na co nie ma obecnie miejsca, dokumentują one odrębność chińskiej drogi w budowie podstaw socjalizmu, pewną kontynuację tradycji maoistowskich w składzie socjalnym partii i wzrastającą rolę czynnika urzędniczego, co wpisuje się w historię cywilizacji chińskiej, opartej na wartościach konfucjańskich. 93,5% delegatów legitymowało się dyplomem szkół wyższych, a więc partia stawia na kadry wysoko wykształcone, na proletariata umysłowy, co jest uzasadnione rewolucją technologiczną.

6. Znaczenie Chin na arenie międzynarodowej

Budowa podstaw socjalizmu w Chinach przebiega także w skomplikowanej sytuacji międzynarodowej, co znalazło wyraz w dyskusjach kongresowych. Współczesny świat jest podzielony politycznie i ustrojowo. Korporacje kapitalistyczne w ramach globalizacji dążą do opanowania światowych rynków i cieszą się poparciem swoich państw narodowych. Pogłębia się przepaść między rozwiniętą Północą a zacofanym Południem, toczy się walka o dostęp do zasobów ropy naftowej, gazu i innych surowców i rynków zbytu. Imperializm w ostatnich latach zmienił oblicze, ale on nadal działa i pokazał swój wilczy pysk w neokolonialnych wojnach w Iraku, Afganistanie, na Bliskim Wschodzie. USA po upadku ZSRR i socjalizmu w Europie ogłosiły się superhegemonem w ramach *new world order*, ale obecnie po ponad 20 latach widać, że nie są w stanie utrzymać kosztów świata jednobiegunowego, wycofują się z Europy i decydują się na obronę wiodącego obecnie frontu – strefy Pacyfiku. W tej sytuacji świat ponownie stał się wielobiegunowy, wzrasta znaczenie wschodzących potęg, a więc Chin, Indii, Brazylii, Rosji i szerzej BRICS-u, a w Europie Unii Europejskiej. Wymaga to od możnych świata przeformułowania strategii i taktyki, także wojskowej.

Rośnie znaczenie Chin jako mocarstwa światowego, jako nowego bieguna nie tylko gospodarczego. Chiny nie zrezygnowały ze strategicznych celów socjalizmu, zmieniły taktykę dochodzenia do nich, uruchomiły socjalistyczną gospodarkę ryn-

kową, będącą pewnym *novum* nie tylko w praktyce, także w teorii marksistowskiej. Przede wszystkim mają inny stosunek do czynnika czasu, co wynika z kontynuacji ich cywilizacji. Okres przejściowy od kapitalizmu do socjalizmu ma w Chinach trwać nawet 100 lat (do 2049 r.).

W związku z tym należy z większą uwagą podejść do ich koncepcji i planów rozwojowych, adaptacji marksizmu-leninizmu do warunków chińskich, sinicizacji marksizmu i opracowania oryginalnych teorii rozwoju społecznego, czerpiących z marksizmu, lecz jednocześnie rozwijającego go odpowiednio do warunków i doświadczeń chińskich, do wymagań współczesnej epoki, co wcześniej znalazło wyraz w maoizmie, teorii Deng Xiaopinga, teorii trzech reprezentacji i naukowego rozwoju. Uczeni europejscy i amerykańscy mają okazję zastanowić się nad dotychczasowymi europocentrycznymi paradygmatami naukowymi. Europocentryzm w polityce już dawno minął, w nauce jednak ciągnie się nadal, tymczasem praktyka rozwoju Chin, Indii i pozostałych regionów tzw. Trzeciego Świata wymaga innego spojrzenia.

18. Kongres KPCh potwierdził, że Chiny idą własną drogą, nie muszą i nie chcą naśladować Zachodu, Chiny budują socjalizm z chińską specyfiką. Na Zachodzie rynek jest inny, ustanowiony przez kapitał, którego interesów strzegą kapitalistyczne państwa. W Chinach rynek służy ludowi i realizacji jego interesów, jest on regulowany przez socjalistyczne państwo (i prawo), na którego czele stoi KPCh. ChRL wyciągnęła wnioski z upadku ZSRR. Polityka KPCh daje szansę narodowi Chin na systematyczną poprawę życia we wszystkich sferach społecznych, ustanowienia harmonijnego społeczeństwa obecnie na poziomie średniozamożnym, a w perspektywie bardziej dojrzałego i rozwiniętego. Coraz większą uwagę poświęca się ochronie środowiska naturalnego. Chiny pod kierunkiem KPCh budują socjalizm z chińską specyfiką, mając na uwadze nie tylko sferę materialną, lecz także życie duchowe oparte na wartościach humanistycznych, dbają o bezpieczeństwo i pomyślność swego narodu, walczą o pokój, przeciwstawiają się zagrożeniom wojny, nie prowadzą polityki hegemonistycznej, pomagają bezinteresownie innym narodom, szczególnie uciskanym i wyzyskiwanym przez imperializm. W tej sytuacji polityka międzynarodowa Chin cieszy się poparciem pokojowych i demokratycznych sił całego świata, a 18. Kongres KPCh zapowiedział jej kontynuację.

Polityka KPCh cieszy się także poparciem zdecydowanej większości narodu chińskiego, gdyż wszyscy Chińczycy są beneficjentami (choć w nierównym stopniu) obecnej transformacji gospodarczej. Jednocześnie sukcesy Chin jako obrońcy pokoju i interesów narodów zacofanych przysparzają im przyjaciół i sojuszników na arenie międzynarodowej. Można śmiało prognozować, że na początku XXI wieku, dzięki wielkim sukcesom Chińskiej Republiki Ludowej, sprawa socjalizmu jako ruchu światowego nabiera nowego blasku i możliwości odrodzenia. Chiny skutecznie przezwyciężyły kryzys we własnym kraju, jednocześnie wzrasta ich pozycja i rola w międzynarodowych stosunkach gospodarczych.

Literatura

- Cao Dawei, Sun Yanjing, *China's History*. Translated by Xiao Ying, He Yunzhang, China Intercontinental Press, Beijing 2011.
- Fei M., *Younger migrant's hoppers*, "China Daily", 15.11.2012, s. 8.
- Lenin's Thought in the 21st Century. Interpretation and Its Value. International Conference*, Collected Papers. Sponsor: School of Philosophy of Western Marxist Philosophy – Wuhan University, 20-22.10.2012.
- Li Li, *More diverse Representation*, "Beijing Review", 8.11.2012, nr 45, s. 12-15.
- Liu Jianfei, *Democracy and China*, New World Press, Beijing 2011.
- Peng Yining, *The Decade That Transformed China*, "China Daily", 5.11.2012, s. 6-7.
- Report of the Eighteenth National Congress of the Communist Party of China on November 8, 2012 by Hu Jintao, english.news.cn (17.11.2012).
- Report on the work of the Government. Delivered at the First Session of the Twelfth National People's Congress on March 5, 2013 by Wen Jiabao – Premier of the State Council, English.news.cn (14.3.2013).
- Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2012 National Economic and Social Development. National Bureau of Statistics of China, 22.02.2013, english.news.cn (17.03.2013).
- Statystyczne, ekonomiczne i polityczne informacje Agencji Xinhua za grudzień 2012 i styczeń, luty 2013 r. Russian.news.cn (pobierane z Internetu systematycznie).
- Vltchek Andre, *China dares to evolve differently*, 15.11.2012, s. 20.
- Who's Who in the Party Leadership*, "Beijing Review", 22.11.2012, nr 47, s. 12-19.
- Wiktor Z., *Chiny na drodze socjalistycznej modernizacji*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2008.
- Wiktor Z., Rakowski M., *Rozwój i prognozy przyszłości Chin w zmieniającym się świecie*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2012.
- Wiktor Z., *Za chińskim murem (po zjeździe partii rządzącej)*, „Res Humana”, nr 2(123), marzec 2013, s. 31-34.
- Wong Hairong, *The Hoopes of the People. 18th CPC Congress Report*, "Beijing Review", 8.11.2012, nr 45, s. 10-11.
- Yin Zhongqing, *China's Political System*. Translated by Wang Pingxing, China Intercontinental Press, Beijing 2011.
- Zan Jifong, *A Strong Mandate*, "Beijing Review", 22.11.2012, nr 47, s. 4-7.
- Zan Jifong, *Going Forward with Vigor. 18th CPC Congress*, "Beijing Review" 15.11.2012, nr 16, s. 4-7.
- Zan Jifong, *Major Points of the Hu Jintao's Report*, "Beijing Review", 15.11.2012, nr 46, s. 8-13.
- Zhao Qizheng, John Naisbitt and Doris Naisbitt, *A Dialog between East and West. The China Model*, New World Press, Beijing 2012.

Ważnym źródłem powstania tego artykułu były obserwacje autora poczynione podczas pobytu na Uniwersytecie Wuhan od września do grudnia 2012 r.

THE INFLUENCE OF THE WORLD CRISIS ON THE ECONOMY AND POLICY OF CHINA. IS THERE A CRISIS IN CHINA?

Summary: The contemporary financial and economic crisis is dangerous for the whole world. Because of globalization it has negatively influenced the Chinese economy since 2008, weakening the level of Chinese GDP from 14.2% in 2007 to 7.8% in 2012, with the average 9.22% for 5 crisis years (2008–2012). This period can be named the time of dynamic development. In 2012 the main role in the political and economic life was played by the 18th Congress of Communist Party of China, which planned a new program of building the middle class as part of the socialist market economy.

Keywords: world crisis, influence on China, globalization, overcoming of crisis, economic and social development of China, 18th Congress of CPC, new policy.